

Innspill til DFDs prioriteringer 2026 – behov for systematisk samarbeid om forenkling, standardisering og økt produktivitet i byggenæringen

NHO Byggenæringen er bekymret for både de samfunnsmessige konsekvensene og våre medlemsbedrifter som følge av den vedvarende svake markedssituasjonen i byggenæringen. Vi ber departementet bidra med sine virkemidler for at vi løser begge utfordringene.

Byggenæringen burde brukt tiden frem mot 2030 på omstilling for å hente ut betydelige gevinster for klima, seriøsitet og produktivitet. I stedet opplever vi at svært mange av våre medlemsbedrifter har mer enn nok med å holde hodet over vann i den alvorlige markedssituasjonen næringen befinner seg i.

20 000 har forlatt næringen siden 2023 som følge av nedbemanninger og konkurser. Hver fjerde konkurs i Norge i fjor kom i bygg og anlegg, og samlet produksjonsfall i hele verdikjeden er så langt på 67 mrd. kr.

Høyere rentebane i årene fremover, sterkt økte byggekostnader og stadig nye krav fra det offentlige over mange år har kulminert i en bråstopp i byggingen av det samfunnet trenger: bl.a. 130 000 nye boliger for folk innen 2030, kommunale investeringer for å møte fremtidens tjenestebehov, energieffektivisering og nye klimaløsninger.

En av flokene vi må løse for å snu skuta, er å ta ut det betydelige potensialet for forenkling og standardisering på flere områder. Derfor etterlyser vi bedre samordning mellom virkemiddelaktørene og et tettere, mer systematisk samarbeid mellom byggenæringen og DFD om de konkrete utfordringene som hemmer produktivitet og skaper unødvendig administrativ byrde for både næringen og kommunal sektor.

Behov for sterkere koordinering og forenklingskraft fra staten

Byggenæringen har et stort potensial for å få ned byggekostnadene og opp byggetakten gjennom enklere og mer standardiserte krav, bedre digital informasjonsflyt og ved å eliminere unødvendige rapporterings- og dokumentasjonskrav.

DFD har en nøkkelrolle i å samordne dette arbeidet på tvers av regjeringen. NHO Byggenæringen kan på vår side samordne hele verdikjedens ulike behov.

Samarbeid om digitalisering

Byggenæringen og det offentlige er tett sammenvevd, ved at det offentlige både regulerer næringen, men også er vår største bestiller. Gevinster av digitalisering vil derfor også i stor grad tilfalle det offentlige. Det er et stort potensial for samfunnet og

for næringen med økt digitalisering. Norsk byggenæring er langt fremme internasjonalt i å ta bruk digitale løsninger, men samtidig skjer mye utvikling lite koordinert. Vi tror det er mulig både for næringen og myndighetene å kapitalisere på et strukturert samarbeid.

Vi foreslår at et slikt samarbeid burde inneholde:

- Innsikts- og forankringsfase, for å få en oversikt over hva som skjer både i næringen og blant myndighetene.
- Definere flaskehalser der det er stor mulighet for å hente gevinster
- Utarbeide en bruttoliste med forslag til digitaliseringstiltak som kan utløse samfunnsgevinster
- Etablere strukturer og rammer for videre arbeid
- Prioritere prosjekter fra bruttolisten som bør igangsettes

Vi har hatt et veldig konstruktivt samarbeid med KDD om tiltak for å redusere plan- og byggesakstiden. Gjennom å mobilisere næringslivet vil det være mulig å komme opp med en god bruttoliste på digitaliseringstiltak som kan gi store samfunnsgevinster. NHO-systemet har god erfaring med digitalt samarbeid med det offentlige i DSOP. Dette er erfaringer vi kan trekke veksler på ved å etablere et mer strukturert samarbeid. DFD sitter også med ansvar for viktige byggherrer, som kan være en viktig faglig ressurs og en arena for uttesting av løsninger.

I statsbudsjettet for 2027 ber vi departementet sette av 5 millioner til prosjekt- og administrasjonsressurser til dette. Utover dette vil næringen og det offentlige stille opp i det konkrete arbeidet.

Statsforvalterne må prioritere boligforsyning

Bygging av tilstrekkelig antall egnede, rimelige og varierte boliger er en forutsetning for både arbeidskraftsmobilitet, næringsutvikling og gode lokalsamfunn. Boligforsyning er først og fremst et kommunalt anliggende, men også regionale nasjonale myndigheter må vektlegge hensynet til boligforsyning.

Vår erfaring er at Statsforvalteren i dag i for liten grad vektlegger boligbehov opp mot andre hensyn. Konsekvensen blir at hensynet til boligbehov – som Stortinget og regjeringen gjentatte ganger har løftet fram som avgjørende for bærekraftige lokalsamfunn – ikke blir tilstrekkelig ivaretatt i areal- og planpraksis.

Det er viktig at regjeringen sender et tydelig signal om at boligforsyning må være et sentralt hensyn i både planinnsigelser, klagesaker og veiledning. Vi mener derfor at Statsforvalterne bør få et tydeligere oppdrag og mandat om å ivareta boligforsyningen, og at bl.a. regjeringens innsigelsesprosjekt tar inn i seg dette perspektivet.

Vi ber også departementet vurdere om statsforvalteren kan være en instans som vurderer og prioriterer de statlige innsigelsene, og som avgjør hvilke innsigelser staten går videre med i prosjekt.

Mer fornuftige måle- og dokumentasjonskrav

Krav til måling, vurdering og innsamling av data må vurderes opp mot nytte. Mange av våre medlemsbedrifter, særlig de små og mellomstore, opplever at rapporteringsbyrden har vokst betydelig gjennom de siste årene. Dette øker kostnadene og svekker produktiviteten. Vi etterlyser strengere disiplin i å unngå nye krav som ikke har tilstrekkelig nytte, og at måle- og dokumentasjonskrav utarbeides i tettere samarbeid med byggenæringen. Vi etterlyser også mer effektiv bruk av nasjonale registre, slik at næringen slipper å levere samme informasjon flere steder.

Vi ber DFD lede et statlig forenklingsprosjekt som skal se på hvordan effektivisere og forenkle dokumentasjonsbyrden til næringslivet.

Behov for standardiserte byggherrekrav

Statsbygg, Sykehusbygg, Forsvarsbygg og Bane NOR opererer i dag med ulike og komplekse krav. Dette gir lavere produktivitet, mindre forutsigbarhet, økt risiko for leveransene og betydelig merarbeid for både offentlig og privat sektor.

Vi mener Statsbygg bør ta en tydelig lederrolle i å standardisere byggherrekrav, i samarbeid med byggenæringen. Et forenklingsprosjekt med mål om økt bruk av standardiserte byggherrekrav vil gi betydelige gevinster og frigjøre kapasitet både hos byggherre og i bedriftene som skal levere på oppdragene.

Ønske om møte

Vi ønsker et snarlig møte med statsråden for å presentere nærmere hvordan vi sammen kan oppnå mer for mindre, til beste for alle parter. Vi ser frem til dialog og felles innsats for å sikre at Norges største fastlandsnæring blir mer effektiv og produktiv, og realiserer mer verdi for samfunnet.

Vennlig hilsen

Guro Hauge
Næringspolitisk direktør
NHO Byggenæringen